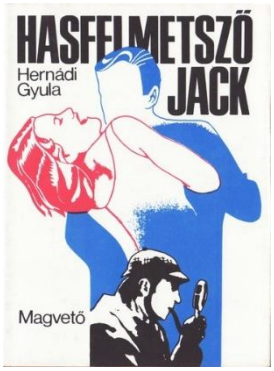

Szakonyi Károly

Az idén lenne 100 éves Hernádi Gyula

Aki ismerte Hernádi Gyulát, az jól tudja, milyen éles elméjű, nagy műveltségű, logikus észjárású író volt, ami által szinte predesztinálva volt a legképtelenebb, legfantasztikusabb történetek kitalálására. Olyanokra, mint az *Erőd,* a *Frankenstein,* a *Drakula,* a *Lélekvándorlás,* és amiről szólni szeretnénk, a *Hasfelmetsző Jack.* Az utóbbi könyv is meg dráma is. Valóságos krimi, annyira, hogy maga *Sherlock Holmes* és elmaradhatatlan társa *Watson doktor* vezetik benne egy bűntény felderítését. A színpadi változatnak, *Jancsó Miklós* rendezésében nagy sikere volt 1979-ben, a Vígszínházban. A híres londoni detektívet *Major Tamás* alakította. A történet 1888-ban játszódik, Viktória királynő uralkodása idején, és arról a borzalmas gyilkosság sorozatról szól, ami rettegésben tartotta Angliát.

Ha arról töprengünk, hogy irodalom-e a krimi, (szerintem az, ha írói tehetség műveli, olyanok, mint *A. Conan Doyle,* Sherlock Holmes megteremtője, *G. Simenon, Agatha Christie*) akkor úgy is fordíthatjuk a kérdést, hogy helye van-e az irodalomban a kriminek? Természetesen helye van. Elég a legklasszikusabbat említeni: Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés* című regényét. Raszkolnyikov tette ugyan nem olyan bonyolult, és bonyolított módon derül ki, mint A. Christie-nél, hiszen már az elején

tudjuk, hogy ki ölte meg a vén zálogos nőt, de a bűnös intellektuális bujkálása az igazságszolgáltatás elől, illetve a vizsgálóbírót félrevezetni szándékozó igyekezete mégis csak izgalmas folyamat. Hozhatnánk további példákat a regény- vagy drámairodalomból, de elég, ha most Hernádi Gyula művét nézzük.

Nagyszerűen ábrázolja a Viktória-korabeli Angliát, a királynő puritán elveit, amellyel szemben fia, a trónörökös walesi herceg, Edward liberális életvitelével örökösen lázad. Edwardot a nők, a kártya meg az ital érdekli, (meg az, hogy negyven évesen még mindig várnia kell a trónra) éles, mondhatni szemtelen kritikával bírálja anyja politikáját, és százszor is szemére veti, hogy öreg már az uralkodásra, nem kellene ragaszkodnia a koronához. Viktóriának azonban esze ágában sincs lemondani, s erre jó ürügy annak a sorozatgyilkosnak a felbukkanása, aki a nyomorúságos nyilvános házakból kiszemelt nőket támadja meg, és brutális módon belezi ki őket, felmetszi hasukat, kivágja méhüket és petefészküket. Ilyen körülmények között nem bízhatja liberális elveket valló fiára az országot. A Scotland Yard képtelen elkapni a Hasfelmetsző Jacknek nevezett gonosztevőt, Sherlock Holmes veszi kézbe az ügyet, s minthogy a királynő megígéri Edwardnak, ha lezárják, átengedi a trónt, a herceg sürgeti Holmes-t, de a nyomozás örökösen akadályokba ütközik, és csak tizenhárom év múltával kerülnek elő bizonyítékok a tettes személyére. Vagyis… de ez sokkal bonyolultabb. Holmes a csaknem másfélévtized alatt rengeteget dolgozott az ügyön, sokat utazott, adatokat gyűjtött, noha a kényes iratok megtekintésére nem mindig tudott engedélyt szerezni, az udvaroncok gáncsolták, mégis rájött a Hasfelmetsző Jack-titokra. Amit csupán a királynőnek, és annak is csak rettegve merne feltárni.

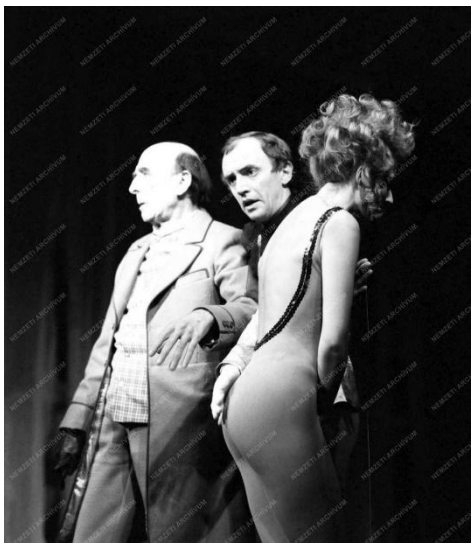
Hernádi, akárcsak *Poirot* a nyomozás végén fedné fel a brutális gyilkosságok hátterét. A szálak ugyanis a legfelsőbb körökig vezetnek, egészen Viktória trónjáig. Hasfelmetsző Jack nem létezett, a gyilkosságok az Edward-féle liberális élet elszabadulásának megfékezését, az örökös veszélyhelyzet fenntartását szolgálták. A megfélemlítést. Itt Hernádi már átmegy az *egyszerű* krimiből a hatalom elkövette krimibe. Holmes magánkihallgatáson rettegve a rettenetes igazságtól, elmondja a királynőnek, hogy összefutottak kezében a szálak, már csak el kell utaznia Svájcba egy utolsó bizonyítékért. Viktória hálásan köszöni igyekezetét, biztatja az útra… ami Holmes utolsó útja, mert a királynő embere már tudja, mit tegyen. Edward felelősségre vonja anyját Holmes meggyilkoltatása miatt, és mindenért, amit megtudott. *Magyarázd meg nekem, miért csináltátok? – Mit, fiam? – Miért beleztétek ki azt a kilenc szerencsétlen kurvát? Tudod, hogy ha a naptárban összekötöd a gyilkosságok*

dátumát, akkor egy nagy V betűt kapsz eredményül? – Hát Viktória győzelmet jelent, nemde? – Zseniális ötlet volt, mama. Mindenki rettegett, nem mertek kimenni az utcára… több törvényes, rendeleted lett hirtelenjében, mint amennyid a Hasfelmetsző megjelenése előtt volt…

Viktória le akarja tartóztatni a fiát, de az már megszervezte a puccsot, a királynő a megrázkódtatásról agyvérzést kap, Edward a szélütött, béna, akarattalan Viktória kezét vezetve aláíratja a sebtében kitalált és Lord Selbornnak lediktált hamis végrendeletet, amiben a királynő visszavonja rendelkezéseit, és a fia javára lemond a trónról. Immár VII. Edward megkezdheti uralkodását, de egy éles sikoly zavarja meg a pillanatot, riadtan jelentik, hogy Lady Selbornt a kertben bestiálisan megölték és kibelezték…

A klasszikus krimiben a végén elvarrják a szálakat. Megvan a tettes, a többi a törvényszék dolga. De Hernádi darabjában az elvarrott szál felszakad. Itt már átfordul a műfaj az abszolút irodalomba. Kérdést dob fel, sőt kérdéseket. Valójában ki volt Hasfelmetsző Jack? Létezett-e egyáltalán? Tényleg Viktória keze volt a dologban? Vagy Edward állt a gyilkosságok hátterében a hatalomátvétele érdekében? Talán ezt a mostani gyilkosságot már ő intézte? És azért tartja fenn a hiedelmet, hogy ne kelljen megvalósítani liberális eszméit? Igazán van egy gyilkos, akit senki sem ismer, és akit képtelenek voltak leleplezni?

Hernádi élvezi, hogy találgatásokra késztet. Tudjuk, ilyen volt. Szeretett meglepő kérdéseket feltenni, szerette a rejtvényeket, az abszurd helyzeteket, a meglepő fikciókat. Zseniális kombinációs képessége volt, olyan, mint a legjobb krimiszerzőknek. És persze jó író volt, különleges tehetség.